

суспільства у цілому, а також під час функціонування публічно-владного механізму.

Список використаної літератури:

1. Конституция в XXI веке: сравнительно-правовое исследование: монография / отв. ред. В.Е. Чиркин. Москва: Норма: ИН ФРА-М, 2011. 655 с.
2. Калинин А.Ю. Правообразование в России: понятийно-категориальный и структурно-функциональный состав: историко-теоретическое исследование: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. СПб., 2010. 19 с.
3. Старовойтова Л.В. Конституция Республики Беларусь и система ценностей гражданского согласия. Конституция – Основной Закон белорусского государства и общества (к 20-летию принятия): материалы Междунар. науч.-практ. конф., (г. Минск, 11-12 марта 2014 г.) / редкол.: Г.А. Василевич (отв. ред.) [и др.]. Минск, 2014. С. 110–112.
4. Шевчук С. Судовий захист прав людини: Практика Європейського Суду з прав людини у контексті західної правової традиції / С. Шевчук. – 2-ге вид., випр., допов. Київ: Реферат, 2007. 848 с.
5. Государственное право Германии в 2 т. / Г. Арним, Р. Бартльшпергер [и др.]. Москва : Институт государства и права РАН, 1994. Т. 2. 320 с.
6. Циппеліус Р. Юридична методологія. Переклад, адаптація, приклади з права України і список термінів – Роман Корнута. Київ: Видавництво «Реферат», 2004. 176 с.
7. Griller S. The Lisbon Treaty: EU constitutionalism without a constitutional treaty? / S.Griller, Z. Jacques. Wien : Springer, 2008. 383 s.

СРЕДНИЦЬКА ПРИНА ЮРІІВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри конституційного права, кандидат юридичних наук

ДО ПИТАННЯ ПРО ОКРЕМІ ПРИНЦИПИ ІНСТИТУТУ НАРОДНОЇ ЗАКОНОДАВЧОЇ ІНІЦІАТИВИ

Посилення низки суспільних процесів, які відбуваються нині в Українській державі та їх прямий вплив на сприятливий розвиток інституційно-організаційних форм громадянського суспільства диктують необхідність поглиблення правової регламентації окремих форм здійснення безпосередньої демократії на рівні законів. Саме у конституційному закріпленні народної законодавчої ініціативи часто бачать перспективи реального народовладдя в Україні. Їй надається значення суттєвого каталізатора безпосереднього народовладдя для реформування представницької демократії шляхом наближення її до свого джерела – народу.

У спеціальній науково-практичній літературі народна законодавча ініціатива за своєю сутністю розглядається з різних сторін і розкривається через різноманіття її проявів – як інститут, як політичне право громадян, як стадія законодавчого процесу, як спосіб безпосереднього волевиявлення народу, як форма активності громадян та ін. На нашу думку, народна законодавча ініціатива – це конституційно-правовий інститут, що представляє собою систему правових принципів та норм, які регулюють суспільні відносини у сфері ініціювання безпосередньо громадянами України законопроекту шляхом внесення його на розгляд Верховної Ради України, яка і приймає остаточне рішення щодо її прийняття чи відхилення на основі голосування за загальною для всіх законопроектів законодавчою процедурою. При цьому встановлюється необхідна кількість громадян, які мають право підтримати ініціативу і процедура збору підписів виборців на підтримку проекту, що пояснює реальний показник інтересу громадян до представленого ініціативною групою проекту.

Народна законодавча ініціатива здобула свої плоди у багатьох зарубіжних країнах ще задовго до актуалізації цієї проблеми в Україні. Масовий період конституційного закріплення народної законодавчої ініціативи як важливої форми безпосередньої участі громадян в законодавчому процесі на загальнодержавному рівні багатьох країнах світу припав на період між двома світовими війнами та у післявоєнні роки минулого століття. З огляду на те, що така практика має достатнє поширення в зарубіжних країнах, а також з врахуванням того, що сьогодні громадяни України володіють досить обмеженими можливостями для впливу на діяльність парламенту, наділення громадян правом законодавчої ініціативи виявляється цілком слушною пропозицією [1, с. 253].

Зважаючи на це, існує витребувана часом нагальна потреба у конституційній самоорганізації народу в умовах демократичної модернізації через розширення нових можливостей впливу громадян на зміст законів, усунення прогалин та подолання протиріч шляхом скасування або зміни застарілих норм і підвищення ефективності їх реалізації на практиці. Тому демократичний потенціал народної законодавчої ініціативи як інституту народовладдя є надзвичайно великим.

Вітчизняна правова наука характеризує принципи по-різному, але в цілому смислове навантаження всіх визначень практично збігається: основні, вихідні положення, засоби, правила, що визначають природу і сутність явища [2, с. 633-634]. При цьому система принципів та цінностей, яка формується у конституціоналізмі, може мати варіативний характер, що зумовлено саме потребами та інтересами індивідів [3, с. 30]. Отож, під принципами конституційно-правового інституту народної законодавчої ініціативи варто розуміти впорядковану сукупність керівних ідей, основних положень, які забезпечують правове ре-

гулювання народної законодавчої ініціативи, відображають її природу, визначають характер, умови здійснення та особливості її застосування.

Виходячи з відсутності спеціального конституційного закону про народну законодавчу ініціативу в Україні, пропонується здійснення наукового аналізу до трактування принципів народної законодавчої ініціативи в рамках суб'єктивного підходу. Підкреслимо, що перелік запропонованих принципів, безумовно, не претендує на розгорнутий характер, проте нормативне закріплення змісту цих принципів може відігравати визначальну роль при послідовному їх втіленні на практиці.

Функціонування інституту народної законодавчої ініціативи спирається на ряд керівних ідей, які покладені в основу всіх або більшості форм безпосереднього народовладдя, утворюючи разом з конституційними цінностями ядро самої Конституції та є загальнообов'язковими, формально вираженими і закріпленими в міжнародних актах, в Конституції України та рішеннях Конституційного Суду України. Разом з тим, специфіка проведення народної законодавчої ініціативи впливає на практичне використання цих принципів, що дає змогу знайти особливості, притаманні лише народним законодавчим ініціативам.

Грунтуючись на цьому, відзначимо, що окрім загальновизнаних принципів верховенства права, демократизму, законності, загальності, гласності, рівності, плюралізму, безпосередності, які притаманні, відповідно, прямому народовладдю загалом, необхідно виокремити спеціальні принципи, які поширюються на народну законодавчу ініціативу. На нашу думку, спеціальними принципами інституту народної законодавчої ініціативи є : гарантованість права на подачу народних законодавчих ініціатив до парламенту; обов'язковий та своєчасний характер розгляду народної законодавчої ініціативи у парламенті; життєздатність народного закону.

Принцип гарантованості права на подачу народних законодавчих ініціатив до парламенту означає, що органи державної влади зобов'язані створити необхідні умови, за якими громадяни зможуть об'єктивно скористатись таким правом. Зокрема, у процесі своєї діяльності вони повинні всіляко сприяти народним законодавчим ініціативам і підтримувати громадян у процесі безперешкодної і повної реалізації народної волі, що виражається в розробці проекту нормативного акта. Цей принцип не випадково стоїть на перших ланках класифікаційного ряду, оскільки впливає на весь організаційний процес реалізації народної законодавчої ініціативи. Тому важливим моментом для ефективного функціонування народної законодавчої ініціативи в Україні є належна правова основа, яка поєднуватиме як змістові, так і процедурно-процесуальні аспекти реалізації народної законодавчої ініціативи, її правові гарантії, механізми, що забезпечують реалізацію стратегічних цілей і тактичних завдань колективних громадян. У рамках цього принципу, доречно звернути увагу на участь громадян у робочих групах, комітетах та інших внутрішньоструктурних органах пар-

ламенту, стимулюючи, таким чином, політичну активність громадян, їх зацікавленість в успішному прийнятті спільних державних рішень.

У процесі нормативно-правового закріплення народної законодавчої ініціативи в Україні важливо дотримуватися принципу обов'язковості та своєчасності розгляду народної законодавчої ініціативи, який передбачає обов'язок законодавчого органу розглянути народний законопроект у встановлені законом строки, що дозволить правовому акту бути реалізованим. Будь-яка відмова має бути обгрунтованою. Вкрай важливе значення для забезпечення народних законодавчих ініціатив у парламенті відіграє детальне правове регулювання дій адресатів і процедур офіційного проходження проекту в законодавчому органі і офіційного оприлюднення, інакше всі результати народної законодавчої ініціативи можуть бути скасовані з усіма наслідками, що з цього випливають.

Крім того, надзвичайно важливим чинником для належного правового регулювання цього інституту в Україні, є принцип життєздатності народного закону, що означає можливість народного законопроекту згодом втілитися в життя. Для того, щоб народні законодавчі ініціативи стали дієвими та мали шанс отримати оцінку ефективності застосування прийнятого законопроекту в майбутньому, важливо, щоб вони відповідали основній меті — вирішували економічні, соціальні, політичні та інші завдання, які впливають на якість суспільного життя. Поставленої мети в рамках законодавчого процесу може бути досягнуто шляхом внесення узгоджених поправок до народного законопроекту, спільних переговорів, що закінчуються підведенням підсумків та прийняттям народного законопроекту. Це є дуже важливим для того, щоб законодавство було дійсно «живим».

Вирішальною умовою для виконання цього принципу є знаходження взаємного компромісу між ключовими учасниками (парламент та суб'єкт ініціативи). Подібна взаємодія має будуватися на взаємній зацікавленості, інформованості та готовності сторін спільно брати участь в даному процесі. Вважаємо, на практиці цей принцип повинен передбачати погоджувальні процедури у формі створення комісії з представників ініціативної групи та парламентаріїв для вирішення недостатньо обгрунтованих і несправедливих спірних рішень та розбіжностей.

На закінчення відзначимо, що в Україні є нагальна потреба у розробці та ухваленні закону, який би системно врегулював питання правового механізму організації, проведення народних законодавчих ініціатив в Україні та низку інших питань, враховуючи не тільки вітчизняні наукові доробки, досвід зарубіжних країн, а й рекомендації європейських інституцій, створених під егідою Європейської конвенції з прав людини та зобов'язання України щодо застосування загально-визнаних принципів і норм міжнародного права.

Список використаної літератури:

1. Литвиненко І. Л. До питання вдосконалення законотворчого процесу в Україні / І. Л. Литвиненко // Університетські наукові записки : часопис Хмельницьк. ун-ту управління та права. – 2016. – Вип. 3 (59). – С. 253.
2. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. – Х. : Право, 2016. – Т. 3 : Загальна теорія права / редкол. : О. В. Петришин (голова) та ін. ; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. – 2017. – С. 633-634.
3. Савчин М. В. Конституційні принципи та їх інтерпретація / М. В. Савчин // Право України. – 2017. – № 7. – С. 30.

СОН СОФІЯ СЕРГІЇВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
старший викладач кафедри права конституційного права

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТА ВІТЧИЗНЯНІ ПРИНЦИПИ УЧАСТІ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В УКРАЇНІ

Питання аналізу правових механізмів у сфері участі політичних партій в місцевих та регіональних виборах неможливо досліджувати повною мірою, не визначившись із тими стандартами, що розроблені у відповідній сфері міжнародним співтовариством та не дослідивши відповідний досвід окремих держав, насамперед тих, які розвиваються у політико-правових умовах, подібних до вітчизняних. Специфіка відповідного дослідження полягає у необхідності аналізу його політичної та міжнародно-правової складової, що, на жаль, не завжди можна побачити у працях сучасних авторів.

Дослідники зазначають, що з утвердженням у світі загальнолюдських цінностей як базової засади побудови справедливого суспільного порядку зростає роль міжнародно-правових норм у регулюванні внутрішньодержавних процесів. Предметом регулювання міжнародного права стають не лише питання міждержавних відносин, а й правовідносини, що виникають в конкретних національних державах у зв'язку з дотриманням прав людини і громадянина.

Неможливо аналізувати правовідносини за участю політичних партій, що відбуваються при формуванні регіональних та представницьких органів влади у сучасній Україні, без попереднього розгляду історичних аспектів участі політичних партій у цих процесах. Нелінійність та різновекторність історико-правових процесів, які відбувалися в нашій державі, відсутність об'єктивного та комплексного наукового відстеження й моделювання відповідного емпіричного матеріалу ускладнює вказане завдання.